

Història de la literatura infantil i juvenil catalana - Caterina Valriu i Llinàs

La literatura juvenil i la literatura d'adults es saluden però no es tracten. La primera pensa: «Sí, ets més famosa, surts més als mitjans de comunicació i et fan crítiques saberudes, però et llegeixen quatre gats». La segona, en canvi, es pregunta: «¿Quin mèrit té repetir sempre les mateixes rondalles? Escriure així és molt senzill, i si vens llibres és perquè a l'escola són obligatoris». Més enllà dels tòpics, és cert que, si més no en català, la professionalització de l'escriptor ha arrelat més profundament en el terreny ombrívol i discret de la literatura juvenil que sota els focus i les polèmiques que aixeca la literatura per a adults.

Caterina Valriu i Llinàs (Inca, 1960) ha escrit el llibre que feia falta: *Història de la literatura infantil i juvenil catalana*. El lector té accés a un resum, apassionat i estructurat, de la història d'una part de la literatura generalment reservada a una gran minoria de la societat: autors especialitzats, educadors, pares i fills. L'autora del llibre, professora a la Universitat de les Illes Balears, repassa les vicissituds dels llibres llegits per joves i nens (tant si l'autor pensava en ells com si no), des de Na Renart del *Llibre de les bèsties* fins al cavall Jolly Jumper de *Lucky Lucke*. Ho fa, d'altra banda, amb un positiu esforç de contextualització, tenint en compte tant l'evolució de la literatura juvenil al món occidental com les circumstàncies polítiques que han influït directament en la producció de literatura en català. Si a això hi afegim un estil obert i estimulant, obtenim un llibre perfectament recomanable, i no només perquè cada lector hi trobarà els primers llibres que va estimar.

Caterina Valriu repassa les grans etapes de la literatura juvenil. En primer lloc, la prehistòria: llargs segles de narracions orals, indistintament dirigides a petits i grans. Els infants van haver d'esperar fins a finals del segle XVIII per veure textos específicament pensats per a ells, conseqüència de l'augment de l'escolarització. Però encara van haver d'esperar més d'un segle perquè els continguts comencessin a desempallegar-se de consignes morals i didàctiques. A partir dels anys setanta, però, el pèndol va canviar de sentit: els llibres juvenils es van omplir de l'anomenat «realisme crític» i els nens van descobrir en detall la crueltat del món.

Història de la literatura infantil i juvenil catalana ens recorda una paradoxa. Els primers grans clàssics d'aquesta literatura (*Robinson Crusoe*, *Els viatges de Gulliver*, *Ivanhoe*) no van ser escrits per a nens, sinó que van ser els nens els que se'ls van apropiat, per dir-ho així. Més tard ha sorgit una segona apropiació, no menys paradoxal: la que han protagonitzat intel·lectuals heterodoxos d'obres dirigides al públic juvenil, en

particular les novel·les de Guillem Brown i els proscrits escrites per Richmal Crompton, una respectable professora d'història.

L'evolució de la literatura juvenil catalana corre (potser seria millor escriure *camina*) paral·lela a l'evolució de la cultura en català. Després del salt qualitatiu que representa la creació de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, i de la instrumentalització que va comportar la guerra (amb títols com *L'auca del noi català, antifeixista i humà*, de Josep Obiols), arriba la foscor de la postguerra i la penombra del tardofranquisme. El llibre recull fets que ara ens poden semblar estrictament llegendaris, com ara que abans de la guerra les obres infantils de Josep Maria Folch i Torres es van representar durant quinze temporades seguides amb dues sessions a la setmana, o que la revista *Patufet* tirava 60.000 exemplars setmanals.